

MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU STRATEGIJE ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKU DJELATNOST 2024-2028, SA AKCIONIM PLANOM ZA PERIOD 2024-2025. GODINE

Vrijeme trajanja javne rasprave: od 31. maja 2024. godine do 20. juna 2024. godine

Javna rasprava o Nacrtu Strategije za naučnoistraživačku djelatnost 2024-2028, sa Akcionim planom za period 2024-2025. godine, počela je 31. maja 2024. godine, objavljivanjem Javnog poziva na internet stranici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i portalu e-uprave, i trajala je dvadeset dana. U toku Javne rasprave organizovan je Okrugli sto.

Ovlašćeni predstavnici ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi: Državna sekretarka u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija, vršiteljka dužnosti generalne direktorice za naučnoistraživačku djelatnost i predstavnice Direktorata za naučnoistraživačku djelatnost.

Okrugli sto povodom Javne rasprave o Nacrtu Strategije za naučnoistraživačku djelatnost 2024-2028, sa Akcionim planom za period 2024-2025. godine, održan je 14. juna 2024. godine sa početkom u 9 časova, u Velikoj sali Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija.

Državna sekretarka Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija mr Marijeta Barjaktarović Lanzardi predstavila je proces izrade Strategije ističući da su konsultacije sa naučnoistraživačkom zajednicom započete i prije početka rada na ovom dokumentu, te da je osim inputa naučnoistraživačke zajednice i članova Radne grupe za izradu Strategije, u definisanju prioriteta Strategije bio uključen i Savjet za naučnoistraživačku djelatnost.

Takođe, na Okruglom stolu predstavljeni su strateški ciljevi, operativni ciljevi i prateće aktivnosti za period koji obuhvata Akcioni plan 2024-2025. godine, a poseban fokus bio je na predloženim preliminarnim prioritetnim oblastima istraživanja.

Okruglom stolu su prisustvovali predstavnici Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, koji su dali primjedbe, sugestije i komentare na Nacrt Strategije.

Predstavnici Prirodno-matematičkog fakulteta posebno su istakli važnost fundamentalnih nauka, i potrebu da se fundamentalne i teorijske nauke kroz prioritet *Nauka i obrazovanje* uvrste i prepoznaju u Strategiji. Takođe, istakli su važnost uključivanja mladih istraživača i potrebu da se napravi model kako bi se nakon školovanja zadržali, i dali doprinos u svojoj zemlji. Svoje komentare dostavili su i u pisanoj formi.

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi: Pisane primjedbe je u definisanom roku dostavilo 8 predstavnika i predstavnica naučnoistraživačkih ustanova.

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:

RB	PODNOŠILAC	PRIMJEDBE, PREDLOZI I SUGESTIJE	OBRAZLOŽENJE	ODGOVOR
1.	Univerzitet Crne Gore Filološki fakultet Prof. dr Igor Lakić	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> U poglavlju IV nacrtu Strategije, među prioritetima naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore u oblasti humanističkih nauka nema nijedne stavke koja kao prioritet izdvaja učenje i upotrebu stranih jezika, iako su ključni ciljevi i smjernice nove strategije naučnoistraživačkog rada i međunarodne saradnje bez toga neostvarivi. Stavke kao što su interdisciplinarnost i interkulturalni dijalog, kao i razvoj digitalne humanistike (str. 53), premda mogu s time biti povezane, niti su dovoljno precizne niti u adekvatnoj mjeri ističu značaj i neophodnost vladanja stranim jezicima na svim akademskim nivoima.</p>	<p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:</u> Znanje stranih jezika i njihovo korišćenje u naučnoistraživačkom radu ključni je preduslov za ostvarivanje smjernica i ciljeva koji su tema ovog dokumenta. Na više mjesta navode se strateške aktivnosti vezane za međunarodnu saradnju čije je ostvarivanje nemoguće bez prioritetne podrške sistemu učenja i proučavanja stranih jezika na univerzitetskom nivou. U okviru smjernica za kreiranje nove Strategije (str. 7-8) jasno je navedeno da su ciljevi između ostalog jačanje pristupa međunarodnim istraživačkim infrastrukturama kao i snažnija integracija u Evropski istraživački prostor (ERA) i porast učešća u EU programima za nauku i istraživanja. Strategija integriše i ključne EU smjernice i standarde za oblast nauke i istraživanja, među kojima su proširenje pristupa naučnoj i inovacionoj izvrsnosti širom Unije, i značaj snaženja učešća u EU Okvirnom programu „Horizont Evropa“ (str. 9, 15). Jedan od glavnih strateških ciljeva je jačanje međunarodne saradnje u nauci i istraživanjima (str. 10, 27-29, 31, 44-47), a među prioritetima su održivi i zdravstveni turizam i informaciono-komunikacione tehnologije (str. 48). Kako bi se svi ovi ciljevi i strategije mogli ostvariti u planiranom periodu, neophodno je da proučavanje stranih jezika kao i podrška istraživačima u tom smislu na institucionalnom nivou bude jasno naznačeno u poglavlju IV kao jedan od prioriteta</p>	<p>Navedena primjedba je uvažena, te su humanističke nauke posebno prepoznate u okviru prioriteta <i>Nauka, obrazovanje i kultura</i>, gdje je kao fokusno područje izdvojen <i>Jezik i književnost</i>, odnosno istraživanja u oblasti jezika i književnosti pomažu u boljem razumijevanju maternjeg i stranih jezika kao sredstva komunikacije, sa jedne strane, i književnosti kao izraza kulturnih i društvenih vrijednosti, sa druge strane.</p>

			<p>naučno-istraživačke djelatnosti Crne Gore. Na širem planu, a naročito u kontekstu boljeg pozicioniranja Crne Gore kao turističke destinacije i njenog pristupanja Evropskoj uniji, Filološki fakultet UCG, sa svojom misijom da edukuje visokokompetentne stručnjake za jezik i međukulturnu komunikaciju, kao i visokostručne prevodioce za potrebe crnogorskog i evropskog tržišta, predstavlja jedan od glavnih institucionalnih oslonaca za ostvarivanje smjernica i ciljeva ove Strategije, stoga je neophodno da se učenje i poznavanje stranih, a prvenstveno evropskih jezika, uvrsti kao poseban prioritet u poglavlje IV Nacrta Strategije naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028.</p>	
2.	<p>Univerzitet Mediteran Prof. dr Darko Lacmanović</p>	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> Poglavlje 2.4. Ljudski resursi u nauci i istraživanju, str. 21. se zasniva na zvaničnim podacima (Monstat) iz 2018.g. u vezi broja i strukture ljudskih resursa u naučnoistraživačkoj djelatnosti, što metodološki predstavlja bitno ograničenje, u vezi izvođenja zaključaka sprovedene analize.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2:</u> Nedovoljno detaljno urađena analiza profila istraživača u poglavlju 2.4. Ljudski resursi u nauci i istraživanju, str.21.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 3:</u> Podaci u vezi ulaganja u istraživanje i razvoj obuhvataju period 2011-2018, nedostaju ažurirani i validirani statistički podaci.</p>	<p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:</u> Obzirom na dinamiku sticanja odgovarajućih naučnih stepena i naučno-nastavnih zvanja, jasno je da podaci u vezi broja i strukture ljudskih resursa u naučnoistraživačkoj djelatnosti moraju biti maksimalno ažurni. U pitanju je ključna odrednica u osmišljavanju strateških ciljeva, a naročito Akcionog plana u realizaciji. Potpuno je nebitno što su podaci validirani od strane Eurostat-a ako isti nisu izvedeni iz stvarnog stanja u metodološki prihvatljivom okviru (1-2 godine), jer je strateški vremenski horizont utvrđen u 2028.g. Podaci sa platforme Naučna mreža i podaci Monstat-a moraju biti usaglašeni. Osnovno pitanje je: Koliko istraživača danas ima Crna Gora? Povezati sa realizacijom strateškog cilja 2. i operativnih ciljeva: 2.1.-2.4.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:</u> Zbog čega se u opisu</p>	<p>Navedene primjedbe su uvažene. Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> U poglavlju 2.4. Ljudski resursi u nauci i istraživanju predstavljeni su poslednji podaci zvanične statistike istraživanja i razvoja, koji jedino mogu da se koriste, ali su takođe prikazani i podaci o broju istraživača preuzeti sa platforme „Naučna mreža“, odnosno „U ovom trenutku, Naučna mreža ima podatke za 2405 istraživača iz Crne Gore i 294 istraživača iz dijaspore“.</p> <p>Veoma je važno naglasiti da je u ovom trenutku Ministarstvo jedino u mogućnosti da koristi podatke zvanične statistike, koja u ovom slučaju datira iz 2018. godine. S obzirom da prepoznajemo značaj praćenja broja istraživača i istraživačica, što predstavlja najrelevantniji indikator stepena razvoja nacionalnog sistema naučnoistraživačke djelatnosti, stoga, unapređenje metodologije statistike istraživanja i razvoja i sprovođenje istraživanja jedna je od urgentnih potreba sistema, koja je postavljena visoko u prioritetima intervencija. S tim u vezi, u okviru Strateškog cilja 1: <i>Poboljšanje okvirnih uslova za funkcionisanje naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori</i>, te u okviru operativnog cilja 1.2: <i>Unapređenje praćenja sistema naučnoistraživačke djelatnosti</i>, kao posebne aktivnosti izdvojile su se:</p>

			<p>profilnih karakteristika koristi samo odrednica pola? Zbog čega nisu date i ostale profilne karakteristike (dob, naučni stepen, naučno-nastavno zvanje, tip institucije, prosječna neto/bruta zarada i dr.)? Nedostaje takođe, vrlo bitan podatak odnosa istraživača koji su aktivni u odnosu na različite pozive i konkurse i ukupnog broja istraživača u Crnoj Gori. Da li je u pitanju relativni pokazatelj od 10%, 15%, 20% ili manje ili više? Ovaj podatak je bitan u vezi sa određivanjem budućih aktivnosti popularizacije naučnoistraživačke djelatnosti i mobilizacije ukupnih ljudskih resursa u istoj. Polazeći od nivoa prodekana, dekana, prorektora i rektora univerziteta pa do resornog ministarstva mora se pronaći model djelovanja u aktivizaciji ljudskih resursa u naučnoistraživačkoj djelatnosti. Vidjeti mogućnost kroz akcioni plan djelovanja, na način da se osmisle aktivnosti koje se stvarno mogu realizovati u primjerenom roku. Povezati sa realizacijom strateškog cilja 2. i operativnih ciljeva: 2.1.-2.4.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:</u> Obrazloženje kao i pod tačkom 1.</p>	<p>- Aktivnost 1.2.1. <i>Razviti novu metodologiju u skladu sa regulativom EUROSTAT-a i OECD Priručnikom</i></p> <p>- Aktivnost 1.2.2 <i>Uspostaviti međuinstitucionalnu saradnju u cilju efikasnog prikupljanja i obrade podataka za statistiku istraživanja i razvoja;</i> i</p> <p>- Aktivnost 1.2.3 <i>Praćenje rodno senzitivne statistike za programe podrške Ministarstva.</i></p> <p>Ministarstvo već radi na ovom pitanju, a uz snaženje saradnje sa Upravom za statistiku i pomoć eksternih eksperata, očekuje se pozitivan ishod ovih aktivnosti.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 2:</u> Razvrstani podaci po osnovu „dobi, naučnog stepena, naučno-nastavog zvanja, tipa institucije, prosječne neto/bruto zarade i dr.“ Moguće je pribaviti i prikazivati isključivo kroz sistem zvanične statistike. S tim u vezi, u odgovoru na prethodno pitanje naveli smo da će se kroz izmjenu Metodologije i ciklus statističkog istraživanja koje slijedi u 2024. godini pribaviti podaci koji su ključni za praćenje broja i strukture istraživača.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 3:</u> Kao i za prethodna pitanja, ulaganje u istraživanje i razvoj, predstavlja jedan od najrelevantnijih indikatora stepena razvoja nacionalnog sistema naučnoistraživačke djelatnosti. Stoga, uspostavljanje redovne statistike istraživanja i razvoj postavljeno je visoko u prioritetima intervencija. Kada su u pitanju ulaganja Crne Gore u istraživanje i razvoj, u nedostatku zvaničnog statističkog podatka iz prethodnih godina, za potrebe analize uzet je poslednji zvanični podatak (koje koristi zvanično i EUROSTAT), a dat je i pregled sredstva odobrenih shodno zakonima o budžetu Crne Gore, koja bilježe kontinuiran porast poslednjih godina, a koja se pregledno mogu pratiti od 2021. godine kada je u Crnoj Gori uveden programski budžet, a što je predstavljeno u Tabeli 1: Pregled ulaganja države kroz sredstva utvrđena zakonima o budžetu i kroz mehanizam podsticajnih mjera.</p>
3.	Univerzitet Crne Gore Prirodno-matematički fakultet Prof. dr Nataša Raičević	<u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> Da se Oblast IV Strategije - Prioriteti naučno-istraživačke djelatnosti Crne Gore dopuni još jednom stavkom, a to je: • Nauka i obrazovanje Za razvoj nauke i cjelokupnog crnogorskog društva vrlo je važno prepoznati značaj razvoja fundamentalnih prirodno-	<u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:</u> Fundamentalne nauke predstavljaju osnovu naučnog razvoja društva i njihov stepen prisutnosti i uspješnosti u velikoj mjeri determiniše stanje u obrazovnom sistemu društva. Konkursi za velike	Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> Usvaja se. Navedene sugestije i predlozi su uzeti u obzir i Nauka i obrazovanje su, uz kulturu, prepoznati kao poseban prioritet “Nauka, obrazovanje i kultura”, u okviru koga su, kao posebno fokusno područje, izdvojena <i>Fundamentalna istraživanja</i> . Odgovor na <u>primjedbu 2:</u> SEEIST projekat je regionalni projekat čiji je krajnji cilj razvoj naučnoistraživačke,

		<p>matematičkih nauka kao i društvenih i humanističkih nauka. S obzirom na to da ove oblasti, a naročito bazična prirodno-matematička istraživanja, nijesu u fokusu poziva za međunarodne grantove, država treba da usmjeri svoju pažnju i podrži razvoj ovih istraživanja u što većoj mjeri. Prirodno-matematički fakultet u oblasti bazičnih nauka, ostvaruje značajnu međunarodnu saradnju sa mnogim renomiranim institutima i univerzitetima koji su predvodnici u tim istraživanjima u svijetu. Da bi ta saradnja bila što intenzivnija, i da bi uključila što veći broj, naročito mladih istraživača, neophodno je u što većoj mjeri podržati i podsticati razvoj ovakvih istraživanja i vidova kako individualnih, tako i institucionalnih saradnji. Za razliku od okruženja i prakse koja se sprovodi u razvijenim zemljama, a važna je za cjelokupni razvoj nauke, u Crnoj Gori ne postoje naučni instituti za matematiku i fiziku, tako da se naučna aktivnost u ovim naukama odvija isključivo na Prirodno-matematičkom fakultetu. Stoga, treba raditi na mehanizmima koji će dati značajnu podršku za realizaciju što više aktivnosti iz ovih naučnih oblasti koje će biti prepoznate i podržane kroz nacionalne naučno-istraživačke projekte.</p> <p>Ulaganje u razvoj društvenih i humanističkih nauka je takođe od izuzetne važnosti jer kroz ove nauke raste i razvija se cjelokupni institucionalni sistem jedne zemlje, kao i njena kulturološka, sociološka i identitetska prepoznatljivost.</p> <p>S obzirom na to da je u Crnoj Gori planiran proces velike reforme u obrazovnom sistemu koji će se realizovati tokom jedne decenije (2025-2035), istraživački procesi u obrazovanju koji vode do njegovog unapređenja i implementacije dobrih praksi, biće prepoznati kao prioritetni.</p>	<p>međunarodne projekte su koncipirani tako da ove nauke u njima teško nalaze svoje mjesto, jer rezultati u oblasti fundamentalnih nauka uglavnom nijesu vidljivi društvenoj zajednici, čak ni široj naučnoj zajednici. Međutim, to nikako ne smije umanjiti njihov značaj. Naprotiv, razvijene zemlje su toga svjesne i upravo iz svojih nacionalnih fondova značajno finansiraju razvoj ovih nauka. Osim toga, motivacija pojedincima za istraživanja u oblasti fundamentalnih nauka nije materijalna dobit, već je uglavnom zasnovana na njihovoj naučnoj znatiželji i entuzijazmu. Stoga, kao važnu stavku u dokumentu Strategije za razvoj naučno-istraživačke djelatnosti treba uvrstiti ciljano i adekvatno prepoznavanje i stimulisanje istraživanja u oblasti fundamentalnih nauka.</p> <p>Pošto u postojećem nacrtu Strategije, fundamentalna istraživanja gotovo da se i ne pominju, smatramo da je neophodno to ispraviti i dopuniti.</p> <p>S obzirom na to da je Prirodno-matematički fakultet univerzitetska jedinica u Crnoj Gori koja je bazična po pitanjima nauka i istraživanja, smatramo da Fakultet treba da bude konsultovan u svim aspektima i svim iteracijama vezanim za budući naučno-istraživački razvoj Crne Gore.</p> <p>Takođe, smatramo da bi, naročito u susret velikoj reformi obrazovanja, koja se nagovještava od aktuelnih donosioca odluka, bilo važno da u prioritetu uđe i obrazovanje, što podrazumijeva i da se kroz Strategiju ciljano podržava naučno-nastavni rad.</p>	<p>medicinske i zelene infrastrukture i Vlada Crne Gore prepoznaje njegov značaj. Tome u prilog ide i činjenica da su ministri prosvjete, nauke i inovacija, vanjskih i evropskih poslova Crne Gore još na početku svog mandata organizovali susret sa predstavnicima stranih diplomatsko-konzularnih predstavništava u Crnoj Gori na temu ovog regionalnog projekta gdje je isti prioritiziran, te je ukazano na značaj nastavka implementacije, ali i podrške različitih aktera:</p> <p>https://www.gov.me/clanak/seeiist-projekat-razvojna-sansa-za-region-jugoistocne-evrope</p> <p>Dinamika razvoja projekta, kao i koraci na projektu ne zavise isključivo od Crne Gore, tako da smjernice razvoja projekta ne može definisati jedna zemlja učesnica. Kada Mapa puta i vremenski raspored faza razvoja bude zajednički definisan na nivou zemalja učesnica, Crna Gora će ispratiti isto svojim nacionalnim planom. Vremenski raspored faza razvoja, finansijski i pravni okvir u ovom trenutku nijesu utvrđeni i trenutno se radi na njihovom usaglašavanju. U cilju unapređenja rada na projektu i doprinosa zajedničkom cilju, Vlada Crne Gore je na sjednici 27. juna 2024. Godine usvojila <i>Informaciju o aktivnostima na realizaciji regionalnog projekta za uspostavljanje Međunarodnog instituta za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope (SEEIIST) – „Hadronska kancer terapija i istraživanje u oblasti biomedicine pomoću protona i težih jona“</i> (https://www.gov.me/dokumenta/7a3fb209-98d7-4d27-aefe-cebe6fffb56fa), upravo kako bi se napravio presjek stanja i unaprijedio nacionalni pristup.</p> <p>Nacrtom Strategije naučno-istraživačke djelatnosti predstavljen je trenutni status, a s obzirom da je riječ o istraživačkoj infrastrukturi, Mapa puta za istraživačku infrastrukturu, na kojoj Ministarstvo radi uz podršku Svjetske banke i EUD, je dokument kojim se ovakve infrastrukture detaljno tretiraju.</p>
--	--	--	---	--

		<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2:</u></p> <p>Na strani 6 i na strani 30 pominje se skraćena i objašnjenje za SEEIIST (Institut za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope). U ostatku predložene Strategije primjetno je da ne postoje bilo kakvi planovi u vezi Inicijative. Predlog PMF-a je da navedena Inicijativa zauzme svoje mjesto u Strategiji-kao u prvobitnoj verziji predloga dok je na čelu Savjeta bio prof. dr Vladimir Drekalović.</p>	<p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:</u></p> <p>Crna Gora je na predlog uvažnog prof. Herviga Šopera, nekadašnjeg direktora CERN-a u dva mandata, prihvatila i postala inicijator ideje osnivanja Instituta za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope. Toj inicijativi su se pridružile sve zemlje nastale raspadom SFRJ kao i Bugarska, Albanija i Grčka. Sve do februara ove godine aktivno smo preko Nadzornog i Upravljačkog odbora bili jedan od najaktivnijih članova. Studijski program Fizika kao i Prirodno-matematički fakultet skreće pažnju donosiocima odluka da dugoročno oduzimaju mogućnost razvoja naučnog, medicinskog i stručnog kadra kao mogućnost adekvatnog liječenja potencijalno naranjivijih kategorija pacijenata sa kancerom (hadronska terapija je jedina mogućnost uspješnog liječenja kancera djece, trudnica i radiorezistentnih kancera). Takođe smatramo da odustajanje od jednog takvog projekta kao i mogućnosti da se sam Institut i/ili neki od habova i mreža izgrade na teritoriji Crne Gore, građanima daje poruku da su njene institucije nezainteresovane ili čak nesposobne da dovedu do kraja ovakvu Inicijativu.</p>	
4.	Univerzitet Crne Gore Pomorski fakultet Prof. dr Tatijana Dlabač	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> Aktivnost 1.2.2. i 1.2.3 str. 34... „za god 2021-2023“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2:</u> Aktivnost 2.2.2. „koji mogu da doprinesu stvaranju komercijalnih inovacija i jačanju crnogorske ekonomije“ - Da li dodjela istraživačkih grantova za izvrsnost sa ciljem podrške jačanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta treba da se dodjeljuje samo timovima</p>	<p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:</u> Dakle, sporazumi se sklapaju za istraživanje prethodne dvije godine, a dio su strategije za 2024-2028, g?</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:</u> Treba uzeti u obzir i da naši naučni radnici i NI institucije postižu uspjehe na polju međunarodne saradnje čiji direktni rezultati nijesu uvijek komercijalni niti direktno utiču na jačanje crnogorske ekonomije, ali su</p>	<p>Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> S obzirom na činjenicu da resor nadležan za poslove nauke nije više zvanični proizvođač statistike istraživanja i razvoja, to je pokrenuta procedura da ponovo bude uključen u sistem zvanične statistike i sprovede predmetno istraživanje, koje je značajno s aspekta praćenja efekata sprovedenih reformi u sistemu inovacione djelatnosti, praćenja stanja sistema naučnoistraživačke djelatnosti, ali i pripreme nove Strategije pametne specijalizacije. Podaci koji će se pribaviti za period 2021-2023 biće polazna osnova za nastavak godišnjih istraživanja, čiji kontinuitet planira da se uspostavi.</p>

		<p>koji „mogu da doprinesu stvaranju komercijalnih inovacija i jačanju crnogorske ekonomije“.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 3:</u> Str. 50 Nejednakost, marginalizacija i diskriminacija, razmisliti o preformulisanoj podnaslova.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 4:</u> Str. 50 Informaciono-komunikacione tehnologije, dopuniti.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 5:</u> Str. 53 - Plava ekonomija - u zadnjoj rečenici „jačanje međunarodnog istraživanja mora i okeana“ dodati i istraživanja iz oblasti pomorskih nauka.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 6:</u> Akcioni plan, 2.2.4 Podrška organizaciji naučnih skupova - za 2024 planirano 7 skupova, za 2025, 8 skupova, planirani budžet po 40.000 eura, što znači da će u 2025. god. biti izdvojeno manje sredstava po naučnom skupu.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 7:</u> Pošto se planira podrška za međunarodne projekte, uključujući angažovanje mladih istraživača, da li se u institucionalni okvir može dodati saradnja za UCG za ostvarivanje veće fleksibilnosti, npr. u smislu efikasnijih (bržih) izmjena akata o sistematizaciji radnih mjesta, odnosno lakšeg obezbjeđenja tehničke podrške za rad na projektima?</p>	<p>svakako od izuzetnog značaja za njeno međunarodno pozicioniranje kao NI zemlje.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:</u> S obzirom da su ostali podnaslovi pozitivne konotacije, možda razmisliti o prilagođavanju ovog podnaslova, npr. „Prevazilaženje (ili Sprečavanje) nejednakosti, marginalizacije i diskriminacije“ ili slično.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4:</u> Dodati simulatore, odnosno e-simulatore, može i u dijelu gdje se pominje virtualna realnost.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5:</u> S obzirom na to da Plava ekonomija obuhvata i pomorstvo, a imajući u vidu da je to jedan od ključnih segmenata svjetske trgovine i naše nacionalne privrede, treba uzeti u obzir i bogate NI aktivnosti koje imamo u oblasti pomorskih nauka.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6:</u> Sa podsticanjem za organizovanje međunarodnih skupova, iznos sredstava po skupu ne bi trebalo da se smanjuje.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7:</u> Osoblje univerzitetskih jedinica je preopterećeno brojnim obavezama, a upravljanje projektima i u administrativnom i u finansijskom dijelu je jako zahtjevno i iziskuje puno znanja i vremena.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8:</u> NI institucije često su ograničene resursima, sistematizacijama i</p>	<p>Odgovor na <u>primjedbu 2:</u> Svrha krupnih grantova jeste snaženje naučnoistraživačkih timova da postanu centri izvrsnosti. Shodno članu 21 stav 2 Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti, centar izvrsnosti treba da ima, između ostalog, program kojim se unapređuju naučna istraživanja na nacionalnom nivou, doprinosi jačanju nacionalne ekonomije i konkurentnosti na evropskom tržištu, ima ostvarenu povezanost između znanja, istraživanja i inovacija, odnosno između istraživanja i privrede, te obezbjeđuje uslove za primjenu rezultata naučnih istraživanja u praksi.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 3:</u> U domenu svojih zakonskih nadležnosti, Savjet za naučnoistraživačku djelatnost usvaja prioritete naučnoistraživačke djelatnosti za period 2024-2028, te je razmotrio predlog. Ovo fokusno područje je definisano kao skup fenomena koje treba istraživati, a na institucijama sistema je prevencija ovih negativnih pojava i njihovo prevazilaženje.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 4:</u> Simulatori/e-simulatori usko su povezani sa VR/AR tehnologijom u okviru prioriteta Informaciono-komunikacione tehnologije, a mogu biti prepoznati i u okviru prioriteta <i>Novi materijali, tehnologije, proizvodi i servisi</i>, tako da već imaju svoje mjesto u Strategiji.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 5:</u> Navedene sugestije i predlozi su uzeti u obzir i „istraživanja u oblasti pomorskih nauka“ su dodata u opisu fokusnog područja <i>Plavi rast</i>, u okviru prioriteta - Energija i održiva životna sredina.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 6:</u> Navedeni iznosi za 2025. godinu, za ovu aktivnost, kao i za brojne druge aktivnosti, uglavnom su preuzeti iz podataka za 2024. godinu sa kojima trenutno raspolazemo. Očekuje se usvajanje srednjoročnog budžetskog okvira 2025-2027, kao i Zakona o budžetu za 2025. godinu, u kojem će biti projektovano povećanje izdvajanja za nauku, te će se i za navedeni program podrške izdvojiti veći iznos sredstava, shodno odobrenom budžetu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 7:</u> Navedena primjedba/sugestija ne može biti dio Strategije. Status izbora u naučna i istraživačka zvanja utvrđuje Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti, čije izmjene i dopune su u toku, pa se kroz</p>
--	--	--	--	---

		<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 8:</u> Trebalo bi uzeti u obzir link između strateških pravaca i indikatora sa naučnoistraživačkim institucijama koje zapravo to sve treba da realizuju.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 9:</u> Medijske promocije aktivnosti, da li se planira finansiranje podrške istih za NI institucije?</p>	<p>postupcima akreditacija (npr. novih, interdisciplinarnih studijskih programa), odnosno trebalo bi raditi na saradnji sa UCG u smislu veće fleksibilnosti univerzitetskih jedinica u realizaciji strateških ciljeva.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9:</u> za NI institucije bi značila podrška u smislu medijske paknvenosti događaja. Na primjer, medijsko pokrivanje festivala Dani nauke u Kotoru oslobodilo bi domaćine dodatnih troškova, a obezbijedilo bi značajnu dodatnu vrijednost i vidljivost u društvu.</p>	<p>učesće na javnoj raspravi o Nacrtu predmetnog zakona može dodatno intervenisati, a sistematizacija je stvar unutrašnje organizacije svakog univeziteta.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 8:</u> Licencirane naučnoistraživačke ustanove su partneri na skoro svim aktivnostima, jer su u krajnjem i korisnici istih, pa je u inoviranom tekstu Nacrta Strategije to jasnije definisano. Nadležne institucije su odgovorne za postizanje indikatora, pa su iste sada jasnije izdvojene u Akcionom planu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 9:</u> Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija finansira dva mehanizma promocije nauke i istraživanja – Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti – tačka koja se odnosi na promociju nauke i Konkurs za sufinansiranje projekata promocije nauke u okviru festivala „Dani nauke i inovacija“. Svi konkursi podrazumijevaju promociju nauke u različitim medijima.</p>
5.	<p>Univerzitet Mediteran Fakultet za strane jezike Prof. dr Olena Lilova</p>	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> Podržavamo Nacrt Strategije naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore na period od 2024 do 2028g.</p> <p>Fakultet za strane jezike Univerziteta „Mediteran“, Podgorica može dati svoj doprinos realizaciji prioriteta naučnoistraživačke djelatnosti u oblasti humanističkih nauka.</p> <p>Naime, jedan značajan dio naučnoistraživačkih projekata koje sprovode nastavnici FSJ uklapa se u prioritet INTERDISCIPLINARNOST jer podrazumjeva spajanje predmeta i metoda istraživanja iz različitih društvenih nauka, na primjer komunikologije i korpusne lingvistike, kulturologije i nauke o književnosti i drugo.</p> <p>Takođe potpuno djelimo očekivanja i nadu u rezultate veoma interesantnih istraživanja u okviru prioriteta KOMPARATIVNA ISKUSTVA U IZUČAVANJU KNJIŽEVNOSTI I INTERKULTURALNI DIALOG jer osmišljavamo niz projekata posvećenih proučavanju iskustva i metoda predavanja književnih djela poznatih anglo-američkih pisaca</p>		<p>Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> U okviru prioriteta <i>Nauka, obrazovanje i kultura</i>, podržane su fokusne oblasti od interesa za Univerzitet Mediteran Fakultet za strane jezike. Interdisciplinarnost se prožima kroz sve prioritete utvrđene Strategijom, te je nije potrebno posebno isticati.</p>

		<p>našim studentima i studentima filoloških fakulteta u inostranstvu, mladim ljudima koji dolaze iz različitih kulturnih područja</p>		
6.	<p>Univerzitet Mediteran Pravni fakultet Doc. dr Milena Kavarić</p>	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Posebna podrška za unapredjenje saradnje nauke i privrede: Ovo podrazumeva bolju povezanost akademskog sektora sa preduzećima; Ovde se treba istaći važnost saradnje između akademskog i privatnog sektora za rješavanje složenih problema i izazova kroz zajedničke projekte i adekvatnu istraživačku i inovacionu infrastrukturu. Ovaj pristup je ključan jer omogućava sinergiju između nauke i privrede, čime se ubrzava proces pretvaranja naučnih saznanja u komercijalno primjenjive proizvode i usluge. - Važna je podrška države kroz finan. podsticaje, kao regulativni okvir koji olakšava saradnju i štiti intelektualnu svojinu; - Zajednički projekti i adekvatna infrastruktura stvaraju plodno tlo za inovacije, a strukturno uspostavljena saradnja ubrzava put od ideje do tržišta. - Podrška i fokus na međunarodnu saradnju: važnost prilagodjavanja različitim potrebama naučnoistraživačke delatnosti, gde se treba istaći značaj umrežavanaj među insitucijama i sektorima na nacionalnom nivou, kao i međunarodne saradnje i uključivanje naučne dijaspore. Ovakav pristup omogućava sveobuhvatan razvoj naučnoistraživačkih kapaciteta i podstiče inovacije kroz raznovrsne i globalno povezane mreže. - Podrška za aktivnosti koje se fokusiraju na podršku unapredjenju bilateralne i naučne i tehnološke saradnje kroz sufinansiranje međusobnih posjeta (troškovi putovanja i boravka), mobilnosti nastavnog kadra u cilju realizacije zajedničkih istraživačkih projekata. 		<p>Odgovor na <u>primjedbu 1:</u></p> <p>-Kao jedna od slabosti naučnoistraživačkog sistema prepoznata je upravo <i>nedovoljna povezanost naučnoistraživačkih ustanova i privrede.</i></p> <p>Iznalaženje sistemskog načina i puta na koji se naučnoistraživački rezultati pretvaraju u komercijalne proizvode i usluge i nalaze svoj put do tržišta, kao i utvrđivanje institucionalnog mehanizma tehnološkog transfera i saradnje sa privredom, značajno će doprinijeti uspostavljanju održivih partnerstava nauka-privreda, ali i plasiranju dugoročno konkrentnih proizvoda na tržište. S tim u vezi, stipendije za izvrsna doktorska istraživanja, između ostalog, imaju za cilj i razmjenu znanja između akademskog i privrednog sektora. Pored toga, definisane aktivnosti uspostavljanje Kancelarije za tehnološki transfer i podrška saradnji nauke i privrede kroz projektne i programske aktivnosti inovacionih infrastruktura, umnogome će doprinijeti povezanosti nauke i privrede. Ovo naravno podrazumijeva izdvajanja države kako bi se podsticale mjere kojima se podržava saradnja nauke i privrede, a kako je navedeno u Akcionom planu.</p> <p>- Međunarodna, regionalna saradnja i saradnja sa dijasporom su u punom fokusu Strategije i aktivnosti podrške prepoznate su u Akcionom planu.</p> <p>- Dio primjedbe koji se odnosi na zakonski okvir za naučnoistraživačku djelatnost i podsticajne mjere za razvoj istraživanja i inovacija predmet je rada posebnih radnih grupa sa kojima će biti podijeljeni komentari, a prilika za intervencije u tekstovima zakona biće tokom trajanja javnih rasprava o njihovim nacrtima.</p>

		<p>- Važan cilj je i unapredjenje zakonskog okvira za naučnoistraživačku delatnost</p> <p>- Strategija treba jasno da prepozna potrebu za harmonizacijom sa EU standardima, što je ključno za integraciju Crne Gore u evropski istraživački prostor. Uskladjivanje sa EU zakonodavstvom omogućava crnogorskim istraživačima lakšu saradnju i razmenu znanja sa evropskim kolegama, obezbeđujući zajedničko razumevanje osnovnih principa i vrednosti.</p> <p>- Jačanje institucionalnog okvira i sistema praćenja i evaluacije doprineće efikasnijem upravljanju i boljoj kontroli kvaliteta naučnih istraživanja.</p> <p>- Podrška i za dodjelu istraživačkih grantova za izvrsnost sa ciljem podrške jačanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta</p> <p>- Važno: Podsticajne mjere za razvoj istraživanja koje predviđa ovaj zakon uključuju umanjenje, oslobodjenje ili olakšice za doprinose za obavezno socijalno osiguranje za zaposlene u naučnoistraživačkim ustanovama i subjektima koji se bave naučnoistraživačkom i inovacionom djelatnošću.</p> <p>- Ove mjere su značajn korak ka podsticanju naučnoistraživačkog rada i inovacija u CG. Umanjenje ili oslobodjenje od doprinosa za obavezno socijalno osiguranje smanjuje finansijski teret za istraživačke institucije i subjekti, a na taj način se oslobadaju resursi koji se mogu usmjeriti na dalji razvoj istraživanja i inovacija.</p>		
7.	<p>Univerzitet Mediteran Fakultet za turizam Prof. dr Silvana Đurašević</p>	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> Da uslov istraživačima po projektima bude da su registrovani članovi Naučne mreže.</p>	<p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:</u> Na ovaj način se otvara mogućnost za šire prepoznavanje istraživača u okviru globalne naučne</p>	<p>Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> S obzirom da platforma „Naučna mreža“ predstavlja informacioni sistem za pružanje podataka vezanih za naučnike i istraživače iz Crne Gore i dijaspore, kao i podatke o naučnim projektima i publikacijama, a koju</p>

		<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2:</u> Unapređenje saradnje nauke i privrede. Posebna podrška i ovom vidu saradnje, jer predstavlja osnov za povezivanje nauke i prakse i daje okvir za studentsku praksu, koja je danas obavezna u svakom visokoskolskom program.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 3:</u> Podrška modelima pametne specijalizacije</p>	<p>mreže i mogućnost saradnje je veća, posebno važno za mlađe istraživače.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:</u> I u ovom slučaju, kao svojevrsni finansijski broker još uvijek kod nas, treba da daje podstrek kako finansijski, tako i regulativni, posebno za sve vidove javno privatnog partnerstva, jer je to osnov za jačanje konkurentnosti.</p> <p><u>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:</u> Posebno ističem jačanje sljedećih predloženih prioriteta modela pametne specijalizacije: 1. održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane - u okviru njega jačanje programa ruralnog razvoja, gdje je ruralni turizam baza u većini naših poljoprivrednih klastera. 2. Održivi i zdravstveni turizam - model pametne specijalizacije koji je na globalnom nivou prepoznat kao imperativ, posebno u vremenu globalizacije i bolesti koje se globalno šire. CG ima resurse za ovakav razvoja i treba ih podržati već u Akcionom planu. Informaciono-komunikacione tehnologije kao horizontalni prioritet u funkciji razvoja prethodna dva (vertikalna) prioriteta.</p>	<p>Ministarstvo kontinuirano razvija, neophodno je da svi istraživači i naučnici budu registrovani na ovoj platformi, naravno od trenutka kada ova platforma bude imala potpunu funkcionalnost.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 2:</u> Usvaja se djelimično. Kao jedna od slabosti naučnoistraživačkog sistema prepoznata je upravo <i>nedovoljna povezanost naučnoistraživačkih ustanova i privrede</i>. S tim u vezi, stipendije za izvrsna doktorska istraživanja, između ostalog, imaju za cilj i razmjenu znanja između akademskog i privrednog sektora. Pored toga, definisane aktivnosti uspostavljanje Kancelarije za tehnološki transfer i podrška saradnji nauke i privrede kroz projektne i programske aktivnosti inovacionih infrastruktura, umnogome će doprinijeti povezanosti nauke i privrede. Kada je riječ o studentskoj praksi (praktičnom obrazovanju na nivou visokog obrazovanja), ona će biti razmatrana u novim izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju, pa upućujemo da se isprati javna rasprava za pomenuti Nacrt Zakona, gdje možete uvrstiti ovu sugestiju/primjedbu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 3:</u> Usvaja se. Prioriteti pametne specijalizacije prenijeti su u cjelosti u tekst Strategije, tako da se instrumenti podrške kroz mehanizme naučnoistraživačke politike u potpunosti usmjeravaju kao podrška implementaciji ovih prioriteta. Sa druge strane, sama S3 strategija utvrđuje set podrške razvoju prioriteta S3.</p>
8.	Biotehnički fakultet Univerzitet Crne Gore Prof. dr Milan Marković	<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 1:</u> U naslovu „Trebalo bi razmisliti da stoji 2025-2030? Ako ne griješim, prethodna strategija bila je za period 2017-2021, tako da su dvije godine nepokrivene i inače“.</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 2:</u> Str. 14. „Mislim da ekspeze, godišnji planovi i nacrti dokumenata ne mogu naći mjesto ovdje?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 3:</u> Str. 18. „Tekst o Skupštini, Vladi i Ministarstvu dovoljno je da se nađe u jednom uvodnom</p>	<p>Odgovor na <u>primjedbu 1:</u> U skladu sa članom 9, stav 3 Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti Strategija se donosi na pet godina, što je reflektovano i u obavezi utvrđenoj Programom rada Vlade, u oblasti nauke, a u okviru cilja br. 15: Nauka i inovacije za pametnu, konkurentnu Crnu Goru. Istim je utvrđeno usvajanje Strategije naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024–2028.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 2 i 3:</u> Strategija je napisana u skladu sa Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata kojima se utvrđuju javne</p>	

	<p>pasusu, a ne ovako kako je prikazano!“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 4:</u> Str. 30. u dijelu prednosti „Nejasno? Ko ima odličnu komunikaciju sa NI zajednicom? Stalna dostupnost, čega?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 5:</u> Str. 30. u dijelu mogućnosti: Usklađenost sa EU standardima u oblasti istraživanja i inovacija „Meni je ovo prije PREDNOST, a ne MOGUĆNOST?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 6:</u> Str. 30. u dijelu prijetnje, administrativne barijere za razvoja biznisa „OK, ali šta je sa barijerama za napredovanje mladih?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 7:</u> Str. 31. u dijelu vizija ...naučnike i istraživače „naučnoistraživački rad! Ne vidim potrebu za razdavajanjem.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 8:</u> Str. 31. Strateški cilj 1 „Poboljšanje okvira za naučnoistraživačku djelatnost“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 9:</u> Str. 31. Strateški cilj 2 „Jačanje ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 10:</u> Str. 31. Strateški cilj 3 „Snaženje međunarodne saradnje“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 11:</u> Str. 31. Operativni cilj 3.2 „Šta je sa saradnjom izvan EU?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 12:</u> Str. 32. Unapređenje... „Ova glagolska imenica često se koristi u tekstu, po meni uglavnom pogrešno! Unapređenje je uspon u hijerarhiji, npr. u službi, vojsci, policiji i sl. Drugo je UNAPREĐIVANJE. Ovdje bi bolje bilo staviti POBOLJŠANJE, a u mnogim slučajevima UNAPREĐIVANJE!“</p>	<p>politike, te je ovaj dio potpuno usklađen sa istom.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 4:</u> S obzirom da se u SWOT analizi, u okviru prednosti i slabosti, navode unutrašnji faktori (npr. kapacitet institucija ili organizacija koje sprovode politiku, finansiranje i slično), u tom smislu „Odlična komunikacija sa naučnoistraživačkom zajednicom i stalna dostupnost“ odnose se na komunikaciju NI zajednice i Ministarstva, i stalne dostupnosti podrške Ministarstva NI zajednici.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 5:</u> S obzirom da u SWOT analizi unutrašnji faktori su oni na koje se može ostvariti direktan uticaj i postići željeni efekat (snage koje treba da povećamo, slabosti koje treba da umanjimo), a spoljašnji faktori su oni na koje se može uticati, ali čiji se efekat može postići samo posredno (mogućnosti koje možemo da iskoristimo i prijetnje koje treba da pratimo i kontrolišemo), „Usklađenost sa EU standardima u oblasti istraživanja i inovacija“ jeste mogućnost.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 6:</u> Sugeriše se navođenje konkretnih barijera.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 7:</u> Usvaja se.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 8:</u> Aktivnosti navedene u okviru Strateškog cilja I su preduslovi da se obavlja NI djelatnost i podržava u narednom periodu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 9:</u> Usvaja se.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 10:</u> Riječ o nijansama, a međunarodna saradnja se odnosi na oblast nauke i istraživanja u ovom kontekstu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 11:</u> Operativni cilj 3.1. - Postizanje održivih rezultata putem jačanja međunarodne saradnje i dijaloga obuhvata aktivnosti koje se ne odnose samo na saradnju sa EU, kao što je, na primjer, bilateralna saradnja.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 12:</u> Generalni sekretarijat Vlade nije imao primjedbi prilikom fomulisanja ciljeva.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 13:</u> Usvaja se.</p>
--	---	--

		<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 13:</u> Str. 32. Aktivnost 1.1.1 Nosilac aktivnosti: MPNI „Budući da je urađen Akcioni plan, što je dobro, da li treba i ovdje navoditi nosioce i partnere? Posebno kada se dalje u tekstu čita odrednica Partneri. Negdje su konkretni, a negdje Naučnoistraživačka zajednica.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 14:</u> Str. 33. Aktivnost: 1.1.3 umjesto U cilju unapređenja... „S ciljem da se poboljšaju uslovi. „</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 15:</u> Str. 34. Aktivnost 1.2.1. Koja licencirana naučnoistraživačka ustanova je partner?</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 16:</u> Str. 34. Aktivnost 1.2.2 umjesto „u cilju“, „radi“ i „Zašto za ovaj period, a ne i za period na koji se Strategija odnosi?“ (period 2021-2023)</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 17:</u> Str. 34. Aktivnost 1.2.3 „... istraživanje za statistiku istraživanja?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 18:</u> Str. 36. Aktivnost: 1.3.5 „I potrošni materijal čini infrastrukturu?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 19:</u> Str. 36. Operativni cilj 1.4 „Neminovna je upotreba tuđica, ali mjesto imaju i narodni termini: umjesto benefiti - koristi umjesto implementacija - sprovođenje, itd. i.t.sl.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 20:</u> Str. 36. Operativni cilj 1.4 „Zbog ili RADI?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 21:</u> Str. 38. Strateški cilj 2 (intervencije politike) „Na šta se ovo odnosi, na Vladu, Ministarstvo, donosiocje odluka? Poteškoća je što nemamo našu riječ za POLICY nego sve trpamo u "omiljenu" riječ politika.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 22:</u></p>		<p>Nosioci i partneri su svuda navedeni, kako u tekstualnom dijelu, tako i u akcionom planu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 14:</u> Usvaja se.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 15:</u> Sve licencirane NI ustanove su partneri na ovoj aktivnosti, budući da će učestvovati u izradi istraživanja za statistiku istraživanja i razvoja.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 16:</u> Kao što smo već naveli u tekstualnom dijelu Strategije, poslednji zvanični podaci za statistiku istraživanja i razvoja, validirani od strane EUROSTAT-a, datiraju od 2018. godine. Nažalost, statističko istraživanje za 2019. godinu, koje je sprovedeno nije validirano od strane EUROSTAT-a, a prošlogodišnji pokušaj Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja rezultirao je lošim kvalitetom dostavljenih podataka. S tim u vezi, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je u procesu dobijanja pravnog osnova za realizaciju statističkog istraživanja iz oblasti nauke: Istraživanje i razvoj, za period 2021-2023, kao i za 2024. godinu, nakon čega će biti uspostavljen kontinuitet praćenja godišnjeg statističkog istraživanja. Realizacijom pomenutog istraživanja dobićemo set indikatora koji su nam neophodni za proces pristupanja Evropskoj uniji, kao i kreiranje i monitoring nacionalnih strategija, što su ključni razlozi da navedene aktivnosti budu dio akcionog plana.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 17:</u> Predmetna aktivnost je preimenovana u saradnji sa MONSTAT-om.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 18:</u> Konkursom NID, u okviru tačke 1, definisali smo podršku na taj način, kako bismo pružili podršku i sufinansirali nabavku opreme, alata, kao i potrošnog materijala. Detaljne definicije će biti utvrđene svakako u novom zakonskom okviru za naučnoistraživačku djelatnost.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 19:</u> Predmetni termini su u upotrebi.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 20:</u> Ne postoji suštinska razlika.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 21:</u> Intervencije politike se u ovom dijelu primarno odnose na formulisanje održivog sistema podrške kroz nacionalne naučnoistraživačke projekte i sistem</p>
--	--	--	--	---

		<p>Str. 41. Operativni cilj 2.3. „Po mom sudu, ovo zaslužuje da bude poseban strateški cilj. Ako ne griješim, u prethodnoj strategiji treći cilj je: Jačanje sinergije između nauke i ekonomije“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 23:</u> Str. 42. Operativni cilj 2.4. „Nauka nudi ili predlaže najbolja rješenja za izazove, a da li ih i rješava?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 24:</u> Str. 43. Aktivnost 2.4.3 višak je riječ „transparentnosti“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 25:</u> Str. 44. Strateški cilj 3 Dovoljno je i bez “u nauci i istraživanju”</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 26:</u> Str. 44. Operativni cilj 3.1. umjesto „dijaloga“ predlog je „umrežavanje“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 27:</u> Str. 45. Aktivnost 3.1.2 „Nije li bolje iza međunarodnih staviti sve one koje su, a poslije to isto i za evropske?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 28:</u> Str. 45. Aktivnost 3.1.3 „Mislim da je bolje bez riječi multilateralne“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 29:</u> Str. 46. Aktivnost 3.2.1 „Cijenim da Horizont Evropa zaslužuje znatno detaljniji prikaz!“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 30:</u> Str. 48 U dijelu novi materijali.. riječ „biotehnike“ komentar „Na šta se misli? Ovaj rogovatni termin je skovan na Biotehničkom fakultetu i on se, nažalost, još koristi. Na početku ovog dokumenta korektno su prikazane nauke u Crnoj Gori, a među njima su poljoprivredne nauke. One, pored poljoprivrede, uključuju i šumarstvo, ribarstvo, veterinu i u najvećoj mjeri prehrambene tehnologije.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 31:</u></p>	<p>podrške krupnih grantova, ali i otvaranje mogućnosti za različite vrste podrške koje će biti utvrđene programskim osnovom. Navedeno su politike koje će u buduću sprovesti Vlada i resorno Ministarstvo.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 22:</u> Saradnja nauke i privrede prepoznata je kao operativni cilj u okviru strateškog cilja Unapređenje ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta u oblasti nauke i istraživanja i nije izdvojen kao posebni strateški cilj zbog obima intervencija koje su planirane za dvogodišnji period, koji prati Akcioni plan, a kao operativni cilj svakako doprinosi opštijem strateškom cilju kako je definisano u dokumentu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 23:</u> Nije jasno šta je konkretni predlog za korekciju u tekstu.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 24:</u> Usvaja se.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 25:</u> Već odgovoreno kroz istovjetnu primjedbu 10.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 26:</u> Usvaja se.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 27:</u> Uklonjeno je pobrojavanje infrastruktura.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 28:</u> Upravo se svaka ova inicijativa zove multilateralnom.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbu 29:</u> Sve aktivnosti su prikazane kroz inidkatore koji se žele postići.</p> <p>Odgovor na <u>primjedbe 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39:</u> U domenu svojih zakonskih nadležnosti, Savjet za naučnoistraživačku djelatnost usvojio je prioritete naučnoistraživačke djelatnosti za period 2024-2028. Navedene sugestije i predlozi su uzeti u obzir i iste su upućene članovima Savjeta koji su predlagali prioritete oblasti.</p> <p><u>Primjedba 30:</u> Usvaja se.</p> <p><u>Primjedba 31:</u> Kultura sjećanja se više odnosi na to da se kolektivno sjećamo nečega, dok se politike sjećanja odnose na to kako institucije, politički i drugi akteri, uopšte odnosi moći, utiču na to čega treba da se sjećamo kao</p>
--	--	---	---

		<p>Str. 49. „politike sjećanja“ komentar „Nije li bolje kultura sjećanja?“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 32:</u> Str. 50. (prehrambene sisteme) „Prvi put se susrećem sa ovom sintagmom? Resursi za održivu poljoprivredu i proizvodnju hrane...“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 33:</u> Str. 50. (razvoj sektora proizvodnje hrane) „Ne može se izostaviti POLJOPRIVREDA, zato što, pored proizvodnje hrane, ima i niz važnih funkcija za ekonomiju i društvo u cjelini. Vidjeti o multifunktionalnosti poljoprivrede.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 34:</u> Str. 50. (genetičkog biodiverziteta) „Opet nova sintagma! Zašto ne reći genetički resursi u poljoprivredi ili agrobiodiverzitet koji je dio opšteg biodiverziteta“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 35:</u> Str. 50. (usklađivanje sa strateškim dokumentima) „Ovo ne razumijem. Usklađivanje ČEGA i sa kojim strateškim dokumentima. U oblasti poljoprivrede ključni strateški dokument nije za pohvalu!“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 36:</u> Str. 50. Snabdijevanje se odnosi i na proizvode iz uvoza! Zašto da ne ostane kako je bilo u S3 i prethodnoj strategiji NID?</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 37:</u> Str. 50. (blockchain) „Naravno da mnoge IT alatke imaju primjenu u poljoprivredi i sve ubrzanije se i kod nas uvode, ali za ovu nisam siguran?“</p>	<p>kolektiv, na koji način, u okviru kog narativa, itd., a predmet istraživanja u okviru ovog fokusnog područja je upravo ovo drugo.</p> <p><u>Primjedba 32:</u></p> <p>Pojam održivi prehrambeni sistemi (OPS)</p> <p>OPS je ključan za ciljeve održivog razvoja (SDG) Ujedinjenih nacija, usvojene 2015. godine, koji traže transformacije u poljoprivredi i prehrambenim sistemima kako bi se do 2030. godine zaustavila glad, osigurala sigurnost hrane i poboljšala ishrana l . To zahtijeva preoblikovanje globalnog prehrambenog sistema da bi postao produktivniji, inkluzivniji, ekološki održiviji, fleksibilniji i sposoban da isporučuje zdravu hranu za sve ljude. Ovi ciljevi predstavljaju složene izazove koji zahtijevaju koordinirane akcije na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.</p> <p>Prehrambeni sistemi obuhvataju različite aktere i njihove međusobno povezane aktivnosti vezane za proizvodnju, preradu, distribuciju, potrošnju i odlaganje prehrambenih proizvoda iz poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Ovi sistemi su sastavljeni od podсистема poput poljoprivrednog sistema, sistema upravljanja otpadom i sistema snabdijevanja, te su povezani s drugim ključnim sistemima kao što su energetske, trgovinski i zdravstveni sistemi. Promjene u jednom sistemu mogu značajno uticati na prehrambeni sistem, na primer, politika promocije biogoriva može promeniti prehrambeni sistem.</p> <p>Održivi prehrambeni sistem (OPS) osigurava sigurnost hrane i ishrane na način koji ne ugrožava ekonomske, socijalne i ekološke osnove za buduće generacije. Održivi prehrambeni sistem je:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ekonomski isplativ, - Socijalno koristan, - Ekološki neutralan ili pozitivan. <p><u>Primjedba 33:</u></p>
--	--	---	---

- ¹ United Nations Food and Agriculture Organization (FAO) [FAO - Sustainable Food Systems](<http://www.fao.org/sustainable-food-value-chains/what-sfvc/en/>)
- United Nations Sustainable Development Goals (SDGs): Goal 2 (Zero Hunger), naglašava važnost transformacije prehrambenih sistema kako bi se osigurala bezbjednost i sigurnost hrane i ishrane, ističući važnost održivosti u postizanju ovih ciljeva do 2030. godine. [United Nations - Sustainable Development Goal 2](<https://sdgs.un.org/goals/goal2>)
- World Health Organization (WHO): SZO ističe značaj održivih prehrambenih sistema u promovisanju zdravlja i blagostanja, povezujući održivu poljoprivredu sa boljom ishranom i smanjenim zdravstvenim rizicima. [WHO - Sustainable Healthy Diets](<https://www.who.int/publications/i/item/9789241516648>)
- Evropska komisija ima brojne inicijative i strategije usmjerene na promociju održivih prehrambenih sistema kao dijela šire ekološke i zdravstvene politike. [Evropska komisija - Strategija od polja do stola](https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en).

		<p><u>Primjedba/predlog/sugestija 38:</u> Str. 50. (ekološko zdravlje) „Ni manje ni više nego EKOLOŠKO ZDRAVLJE! Moram primijetiti da autor ove sintagme nije u prevelikoj ljubavi sa standardnom terminologijom koja se koristi u oblasti poljoprivrednih nauka. I još nešto, poljoprivreda, uključujući proizvodnju hrane, imala je neuporedivo bolji tretman u prethodnoj strategiji, a u prikazu je tada korišćena stručna terminologija. Tekst naslovljen - Očuvanje biodiverziteta i resursa... ZAHTIJEVA POTPUNU IZMJENU, MAKAR DA BUDE NA NIVOU PRETHODNE STRATEGIJE. I da ne bude zabune, nisam uopšte učestvovao u izradi prethodne strategije.“</p> <p><u>Primjedba/predlog/sugestija 39:</u> Str. 51. (ruralnog razvoja) „Ruralni razvoj zaslužuje da se nađe ne samo ovdje nego i u tekstu koji govori o poljoprivredi i proizvodnji hrane“</p>		<p>U okviru prioriteta “Poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane” stavljen je dodatni fokus na područje, kako je opisano niže: <i>Dodatno fokusno područje, očuvanje biodiverziteta i resursa za održive prehrambene sisteme predstavlja sveobuhvatni i integrisani pristup transformaciji prehrambenog sistema, čineći ga održivijim, otpornijim i spremnijim da odgovori zahtjevima za proizvodnju nutritivno vrijedne i zdravstveno bezbjedne hrane. Istovremeno, ono je usmjereno i na očuvanje agrobiodiverziteta i primjenu inovativnih digitalnih alata i savremenih tehnologija. U okviru ovog fokusnog područja identifikovana su dva ključna pravca:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <i>Održivi razvoj i jačanje optornosti prehrambenih sistema (agrobiodiverzitet i ekološko zdravlje poljoprivredne proizvodnje);</i> ☐ <i>Kvalitetnijom i bezbjednijom hranom ka zdravijem stanovništvu.</i> <p><u>Primjedba 34:</u> Usvaja se.</p> <p><u>Primjedba 35:</u> U novom opisu fokusnog područja ne postoji referenca na strateška dokumenta u ovoj oblasti.</p> <p><u>Primjedba 36:</u> Prioritet „Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane“ integralno je prenijet iz Strategije S3.</p> <p><u>Primjedba 37:</u> Blockchain tehnologija predstavlja moćan alat za unapređenje poljoprivrednih sistema kroz povećanje transparentnosti, sigurnosti i efikasnosti. Iako se još uvek razvija, njena primena u poljoprivredi može značajno doprineti održivosti i ekonomskom razvoju u sektoru. Primjena blockchain omogućava praćenje i verifikaciju porijekla poljoprivrednih proizvoda od farme do potrošača. To obezbjeđuje transparentnost i sigurnost, smanjujući rizik od prevara i omogućavajući kupcima da znaju tačno porijeklo proizvoda. Pomaže u brzom identifikovanju izvora kontaminacije i omogućiti brze reakcije u slučaju izbijanja bolesti ili povlačenja proizvoda. Omogućava optimizovano praćenje upotrebe resursa kao što su voda, sjeme i đubriva, itd. Praktični primjeri korišćenja blockchaine u poljoprivredi: IBM Food Trust, AgriDigital, Provenance, itd...</p> <p><u>Primjedba 38:</u> Oblast ne podrazumijeva samo primarnu poljoprivrednu proizvodnu, već i preradu</p>
--	--	---	--	--

				<p>hrane, lanac snabdijevanja, plasman proizvoda. U Strategiji NID fokusno područje precizno opisuje sveobuhvatnu i integrisanu pristupnu potrebu za održivim razvojem prehrambenih sistema. Ovaj naslov naglašava važnost zaštite prirodnih resursa kao temelja za dugoročnu sigurnost hrane, zdravlje, ekonomski razvoj i usklađenost sa globalnim ciljevima.</p> <p><u>Primjedba 39:</u> Ruralni razvoj podrazumijeva se kao područje u okviru „Poljoprivrede i lanca vrijednosti hrane“, ali i „Održivi i zdravstveni turizam“.</p>
--	--	--	--	---

Nakon završene Javne rasprave, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je razmotrilo sve pristigle primjedbe, predloge i sugestije i nakon toga sačinilo Izvještaj o sprovedenoj Javnoj raspravi koji se objavljuje na internet stranici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, i portalu e-uprave.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: Podgorica, 2. jul 2024. godine

Naziv organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu Strategije:
Direktorat za naučnoistraživačku djelatnost

---

mr Marica Melović
v.d. generalne direktorice za naučnoistraživačku djelatnost

